

*Березовська Н.Л.*

*Національний університет «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук,  
доцент кафедри кримінального права*

## **ВИНИКНЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ У ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ**

У зв'язку з положеннями Концепції реформування кримінальної юстиції України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, Кримінально- процесуального кодексу України в Україні відбувається «спалах» активності науковців, які займаються кримінальними проступками. До Верховної Ради України надсилаються проекти, які посиляючись на досвід зарубіжних країн, в основному, містять розрізнені положення щодо кримінальних проступків. Тому тема є актуальною та потребує змістовного дослідження.

Для відповіді на питання у якому акті, до кого, як повинна бути покарана особа, що вчинить кримінальний проступок тощо, слід встановити походження кримінальних проступків, що буде основою для подальших досліджень в цій проблематиці.

Звернемося до досвіду зарубіжних країн.

Не можна погодитись, що вчення про кримінальні проступки ми запозичимо у країнах західної Європи. Не все так однозначно. Для європейських країн притаманне розмаїття в регулюванні та охороні суспільних відносин засобами кримінального та адміністративно-деліктного законодавства. Не можна говорити про єдність європейського законодавства з цього приводу. Сама назва проступків, віднесення їх до певної галузі знань, види суб'єктів відповідальності, правові наслідки їх вчинення тощо суттєво відрізняються у цих державах.

Слід вказати, що існує подібність виникнення проступків у зарубіжному законодавстві. Історично склалося, що всі проступки виникли із кримінального права. У всіх державах за їх вчинення настає відповідальність і для фізичних, і для юридичних осіб. Головним видом відповідальності у всіх державах встановлюється штраф. Також можна відзначити переважну відсутність систематизації норм, що передбачають відповідальність за проступки. Як правило, відповідальність за проступки накладається адміністративними органами.

Порушення встановлених вимог у європейських країнах довгий час вважалося кримінально караними діяннями. Історичне походження адміністративних порушень з кримінального права полягає в тому, що всі види порушень в європейських державах розглядалися виключно в межах кримінального законодавства. Але розвиток економіки та сфер активності людини засвідчило неможливість врегулювати відповідальність за всі види порушень механізмами кримінального права з обов'язковим залученням суду, дотриманням принципу змагальності і рівності сторін і т.п. Тому, одним із кроків у напрямку підвищення ефективності дії кримінального права, належного забезпечення правопорядку та кримінально-процесуальної економії стало виділення деяких діянь (проступків, поліцейських проступків, порушень), які каралися представниками не судової влади, а поліції, тобто адміністративними органами влади. Такі процеси відбулися в праві Німеччини, Швейцарії, Бельгії, Італії та Португалії. У законодавстві цих держав адміністративні делікти є різновидом кримінально-караних дій, які підпадають під дію загальних положень кримінальних законів. Тільки в Німеччині, Швейцарії та Бельгії адміністративні порушення є третім різновидом караних дій, а в Італії і Португалії - другий різновидом, оскільки тут існує

дихотомія караних діянь.

Кримінальне право Данії відрізняється від відповідних сфер інших країн, оскільки воно не визнає поділу караних діянь на різні види і використовує тільки один вид діянь - злочин. Але деяка частина злочинів (визначених у законах про дорожній рух та транспорті, податки, охорони навколишнього природного середовища, державне охорони здоров'я тощо) складають основу адміністративно-деліктного права. Правові системи інших держав (Австрії, Франції, Нідерландів, Іспанії, Греції) характеризуються відмежуванням адміністративно-деліктного законодавства від кримінального, що проявляється в неможливості застосування до адміністративних деліктів і відносинам, які виникають внаслідок їх вчинення, загальних положень кримінальних законів. Шлях країн до такого розуміння і станом права про адміністративні делікти був різним: австрійське і голландське право прийшло від кримінальних проступків до відокремлення адміністративним порушенням, а адміністративно-деліктне право Франції, Греції та Іспанії - сформувалося виключно внаслідок активної діяльності судової влади. Звичайно, на початку формування системи адміністративних деліктів в основу по аналогії бралися відповідні поняття й інститути кримінальних законів. Але тепер можна констатувати відокремленість адміністративно-деліктного законодавства Франції, Греції і Іспанії від кримінальних кодексів. У жодній з країн «усталеної демократії» немає єдиного нормативного акта, в якому об'єднуються склади адміністративних деліктів. Хоча більшість держав мають закони змішаного характеру, в яких об'єднують загальні матеріальні положення (про адміністративні порушення, суб'єктів відповідальності, стягнення і т.п.), і процедурні положення про порядок застосування адміністративних стягнень. Такі закони притаманні для Німеччини, Швейцарії, Австрії, Італії та Португалії. Особливість іспанського закону полягає в тому, що в процедурному за назвою і змістом законі містяться загальні положення про адміністративні порушення. Право Нідерландів характеризується тим, що закон про порушення правил дорожнього руху став прикладом для наступних законів, в яких системно викладаються порушення у відповідних сферах. У Бельгії, Франції та Данії відсутні окремі закони, які визначають загальні положення адміністративно-деліктного права. Бельгійське і французьке адміністративно-деліктне право формується внаслідок діяльності Державного Ради, а данське право не потребує відповідних законів, оскільки Кримінальний закон застосовується до всіх видів порушень.

Тобто, для всіх країн притаманна надзвичайна розчленованість адміністративно-деліктного законодавства. У Німеччині, наприклад, мова йде про положеннях близько тисячі Федеральних законів, які містять склади порушень порядку. Ця кількість не враховує існування в кожній Федеральній Землі свого законодавства. Пряма вимога про необхідність визначення адміністративних деліктів тільки в нормах законів існує в праві Швейцарії, Італії, Греції, Іспанії та Португалії. В інших державах склади адміністративних деліктів та стягнення за них встановлюються як в законах, так і підзаконних актах.

Констатуємо, що європейські країни у питаннях виділення кримінальних проступків дотримуються не однакового підходу. Тому європейське законодавство повинне аналізуватися. Можливо, що досвід певних країн може бути цікавим і для України.